

Instytut Pamięci Narodowej - Wrocław

<https://wroclaw.ipn.gov.pl/wro/nauka/burgweide/skwer/200620,Skwer-Ofiar-Obozu-Burgweide.html>
06.05.2024, 16:26

Skwer Ofiar Obozu Burgweide

W 2016 roku Rada Miejska Wrocławia zdecydowała, że „w rejonie ulicy Sołtysowickiej i alei Poprzecznej [...] obowiązuje urządzenie miejsca pamięci o więźniach obozu pracy przymusowej Burgweide funkcjonującego w czasie II wojny światowej” . W 2023 roku Oddział Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu podjął intensywne starania w celu doprowadzenia do realizacji zapisów uchwały Rady Miejskiej Wrocławia i doprowadzenia do utworzenia w wyznaczonym miejscu skweru Ofiar Obozu Burgweide.

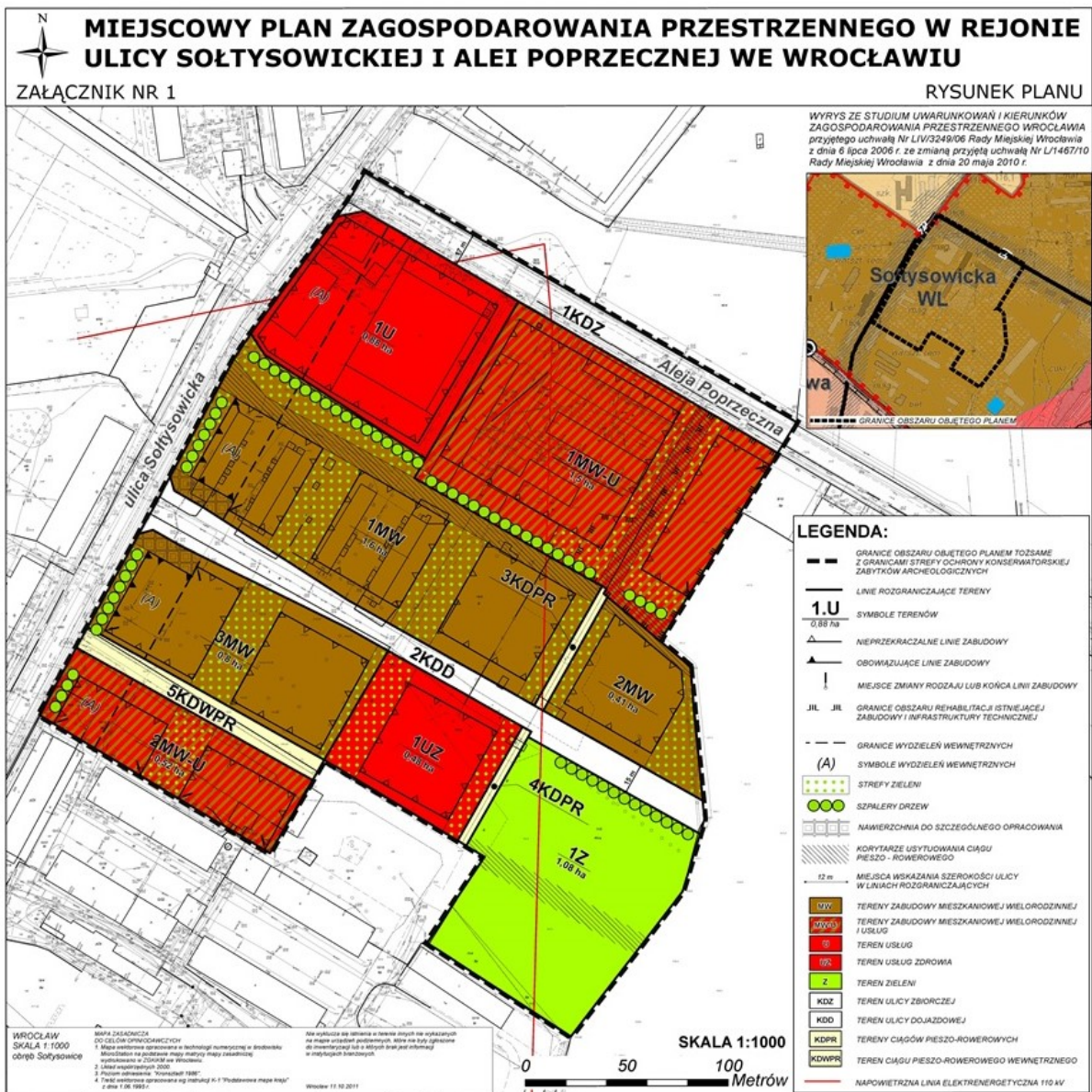
Zapis o utworzeniu w rejonie ulicy Sołtysowickiej i alei Poprzecznej – na terenie poobozowym – miejsca pamięci znalazł się w uchwale nr XXVIII/581/16 Rady Miejskiej Wrocławia z **7 lipca 2016 roku** wprowadzającej miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla osiedla Sołtysowice (§ 23, pkt. 2.6). W uchwale tej zapisano:

§ 23. 1. Dla terenu oznaczonego na rysunku planu symbolem 1Z ustala się przeznaczenie:

- 1) zieleń rekreacyjna;
- 2) place;
- 3) ciągi piesze;
- 4) ciągi pieszo-rowerowe;
- 5) obiekty do parkowania;
- 6) obiekty infrastruktury technicznej.

[...]

6) obowiązuje urządzenie miejsca pamięci o więźniach obozu pracy przymusowej „Burgweide” funkcjonującym w czasie II wojny światowej.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Sołtysowickiej i alei Poprzecznej we Wrocławiu (MPZP 398) wprowadzony uchwałą Rady Miejskiej Wrocławia z 7 lipca 2016 roku. Planowany skwer, w którym możliwe jest stworzenie upamiętnienia, to obszar 1Z oznaczony jasnym kolorem zielonym. Za: System Informacji Przestrzennej Wrocławia

Na początku 2023 roku Oddział Instytutu Pamięi Narodowej we Wrocławiu podjął intensywne starania w celu doprowadzenia do realizacji zapisów uchwały Rady Miejskiej Wrocławia. Pierwszym krokiem było nawiązanie współpracy z władzami miejskimi Wrocławia oraz odpowiednimi jednostkami miejskimi, m.in. Wydziałem Planowania Przestrzennego oraz Wydziałem Kultury Urzędu Miejskiego Wrocławia, a także z Zarządem Zieleni Miejskiej. Wspólnie podjęto decyzję o rozpoczęciu prac, a wszystkie działania były konsultowane ze środowiskiem byłych polskich robotników przymusowych zrzeszonych w Stowarzyszeniu Polaków Represjonowanych przez III Rzeszę oraz w Klubie Ludzi ze Znakiem P, będącym sekcją Towarzystwa Miłośników Wrocławia.

ETAP 1 - PRZYGOTOWANIE SKWERU

Pierwszym etapem było uprzątnięcie skweru, którego dokładną lokalizację określono w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Najnowsze wyniki badań prowadzonych przez wrocławski Oddział IPN pozwoliły potwierdzić, że skwer z całą pewnością został wytyczony częściowo na dawnym terenie poobozowym, a częściowo w miejscu spotkania pierwszego powojennego prezydenta Wrocławia, Bolesława Drobnera, z polskimi robotnikami przymusowymi, do którego na terenie poobozowym doszło już 11 maja 1945 roku.

Rozmieszczenie znaków pamięci o niemieckim obozie Burgweide na tle współczesnego zagospodarowania terenu. Kolor czerwony — zabudowania obozu oraz jego ogrodzenie zewnętrzne. Kolor żółty — miejsce oznaczone w MPZP jako 1Z, czyli docelowy skwer. 1 — pierwotna lokalizacja pomnika, 2 — lokalizacja pomnika od 2023 roku, 3 — nieistniejąca pamiątkowa cegielka, 4 — krzyż ustawiony w lesie (parku) Sołtysowickim, 5 — pierwotna lokalizacja krzyża. Ortofotomapa z 2022 roku za: System Informacji Przestrzennej Wrocławia / opracowanie Marek Michalski, Kamilla Jasińska

Uporządkowaniem terenu zajął się Zarząd Zieleni Miejskiej we Wrocławiu. W dniach **od 14**

do 17 lipca 2023 roku z terenu skweru wywieziono blisko 40 ton śmieci, w tym wiele gruzu. Ponadto skoszono trawę i usunięto chwasty oraz przeprowadzono pielęgnację drzew. Całkowity koszt prac wyniósł blisko 60 tys. zł.

ETAP 2 - PRZYGOTOWANIE MIEJSCA POD POMNIK

Nim jeszcze Rada Miejska Wrocławia wytyczyła skwer pod przyszłe upamiętnienie ofiar obozu Burgweide, to już środowisko byłych polskich robotników przymusowych czyniło starania w celu przeniesienia pomnika ofiar obozu na teren poobozowy. Realizacja tych zamierzeń nie była wówczas możliwa z różnych względów, jednak po wytyczeniu skweru i jego uprzątnięciu stało się to możliwe. Zdecydowano, że to właśnie pomnik, który odsłonięto 11 września 1968 roku nieopodal cukrowni, będzie symbolicznym początkiem tworzenia skweru, który w przyszłości mógłby być nazwany skwerem Ofiar Obozu Burgweide. W związku ze zbliżającą się 55. rocznicą odsłonięcia tego pomnika, postanowiono, że pomnik zostanie przesiesiony w takim terminie, by możliwe stało się jego odsłonięcie 11 września 2023 roku. Teren pod ustawienie pomnika przygotował Zarząd Zieleni Miejskiej we Wrocławiu.

Skwer uprzątnięty przez Zarząd Zieleni Miejskiej we Wrocławiu w lipcu 2023 roku. Przed szpalerem bżów, na specjalnie przygotowanej i utwardzonej niewielkiej przestrzeni, został ustawiony pomnik ofiar obozu Burgweide. Zdjęcie z lipca 2023 roku (przed

ETAP 3 - PRZENIESIENIE POMNIKA I USTAWIENIE TABLICY INFORMACYJNEJ

Za przeniesienie pomnika w nowe miejsce odpowiedzialny był Instytut Pamięci Narodowej we Wrocławiu – Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa. Starannie przygotowana operacja relokacji pomnika została przeprowadzona **16 sierpnia 2023 roku** i zajęła blisko trzy godziny. Ważący ponad 4 tony pomnik, mający formę głazu narzutowego, został przetransportowany i posadowiony w nowym miejscu ku zadowoleniu przede wszystkim środowiska byłych polskich robotników przymusowych. Pomnik stanął na terenie poobozowym, w pobliżu miejsca, gdzie dawniej znajdował się jeden z baraków i jednocześnie nieopodal prowizorycznego cmentarza, na którym w czasie walk o Festung Breslau pochowano około 60 ofiar, ekshumowanych pod koniec lat 40. XX wieku. Tuż obok pomnika stanęła tablica informacyjna, na której znalazła się informacja o niemieckim obozie Burgweide oraz historii pomnika ofiar obozu Burgweide.

[RELACJA Z TEGO WYDARZENIA](#)

Operację przeniesienia pomnika przeprowadziło Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN we Wrocławiu, 16 sierpnia 2023 roku. Fot. Kamilla Jasińska / IPN Wrocław

Pomnik ofiar obozu Burgweide ustawiony w nowym miejscu, obok tablica informacyjna. Fot. Kamilla Jasińska / IPN Wrocław

ETAP 4 - PODPISANIE LISTU INTENCYJNEGO DOT. UTWORZENIA SKWERU

Dnia **7 sierpnia 2023 roku** pomiędzy Gminą Wrocław (reprezentowaną przez Prezydenta Wrocławia Jacka Sutryka) a Skarbem Państwa Oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu – Komisją Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (reprezentowanym przez dyrektora Oddziału dr. Kamila Dworaczka) podpisany został list intencyjny w sprawie stworzenia Skweru Pamięci Ofiar Obozu Burgweide. Strony zgodnie zadeklarowały podjęcie działań, których celem ma być m.in. nadanie wyznaczonemu w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego obszarowi nazwy „skwer Ofiar Obozu Burgweide”, objęcie tego skweru opieką polegającą na utrzymywaniu na jego terenie porządku oraz stworzeniu miejsca pamięci wraz z placem przeznaczonym na okolicznościowe uroczystości i ścieżką edukacyjną. W planach jest także stworzenie nowej formy upamiętnienia, którego elementami mogłyby stać się dotychczasowe znaki pamięci. Ponadto obie strony wyraziły wolę podejmowania innych wspólnych działań edukacyjnych i upamiętniających, których celem będzie popularyzacja wiedzy na temat obozu Burgweide i losów polskich robotników przymusowych w Breslau.

ETAP 5 - PONOWNE ODSŁONIĘCIE POMNIKA

Ponowne odsłonięcie pomnika istniejącego od 1968 roku odbyło się 11 września 2023 roku – dokładnie w 55. rocznicę jego odsłonięcia w pierwotnym miejscu. Uroczystego odsłonięcia głazu dokonali: Leokadia Wieczorek – w imieniu środowiska polskich robotników przymusowych, dyrektor IPN Wrocław Kamil Dworaczek, wicedyrektor Marcin Marczak oraz Jerzy Pietraszek – dyrektor Wydziału Kultury Urzędu Miejskiego Wrocławia. Przeniesienie i odsłonięcie pomnika na teren pobożowy było spełnieniem woli byłych polskich robotników przymusowych zrzeszonych w Klubie Ludzi ze Znakiem P w ramach Towarzystwa Miłośników Wrocławia oraz w Stowarzyszeniu Polaków Represjonowanych przez III Rzeszę.

RELACJA Z TEGO WYDARZENIA

Odśnięcie pomnika ofiar obozu Burgweide w nowym miejscu, na planowanym skwerze Ofiar Obozu Burgweide, 11 września 2023 roku. Fot. Maciej Parysek / IPN Wrocław

ETAP 6 - NADANIE NAZWY SKWEROWI

W listopadzie 2023 roku Odział IPN we Wrocławiu wystąpił do władz miejskich Wrocławia z wnioskiem o nadanie skwerowi w rejonie ulicy Sołtysowickiej i alei Poprzecznej nazwy SKWER OFIAR BURGWEIDE. Inicjatywa ta była poprzedzona konsultacjami nie tylko ze środowiskiem byłych polskich robotników przymusowych, ale również ze specjalistami z zakresu toponimii (nazewnictwa miejskiego). Poparcia dla wniosku udzieliło Stowarzyszenie Polaków Represjonowanych przez III Rzeszę. Prezydent Wrocławia – jako uprawniony do występowania z wnioskiem o nadanie nazw ulicom, placom i innym obiektom miejskim – podjął inicjatywę nadania nazwy wskazanej we wniosku IPN i skierował wniosek do dalszego procedowania. W ramach konsultacji projektów aktów prawa miejscowego z organizacjami pozarządowymi Wydział Planowania Przestrzennego Urzędu Miejskiego Wrocławia **wiosną 2024 roku** otrzymał pozytywną opinię Komisji Nazewnictwa Ulic Towarzystwa Miłośników Wrocławia.

Na ostatniej sesji VIII kadencji Rady Miejskiej Wrocławia, która odbyła się 18 kwietnia 2024 roku, radni podjęli uchwałę, której fragment brzmi:

Skwerowi zlokalizowanemu w rejonie ulicy Sołtysowickiej i alei Poprzecznej w obrębie Sołtysowice [...] nadaje się nazwę Ofiar Obozu Burgweide.

Nadanie nazwy skwerowi stało się spełnieniem oczekiwań m.in. byłych polskich robotników przymusowych zrzeszonych w Klubie Ludzi ze Znakiem P działającym w ramach Towarzystwo Miłośników Wrocławia oraz w Stowarzyszeniu Polaków Represjonowanych przez III Rzeszę. Nowa nazwa skweru, który znajduje się częściowo tam, gdzie podczas II wojny światowej znajdował się niemiecki obóz Burgweide, będący największym obozem dla Polaków wojennego Wrocławia, jest wyrazem hołdu dla tych, którzy doświadczyli cierpień pracy przymusowej.

Decyzją Rady Miejskiej Wrocławia z 18 kwietnia 2024 roku skwer częściowo znajdujący się na terenie pobożowym otrzymał nazwę SKWER OFIAR OBOZU BURGWEIDE. Fot. Iwona Wawrzukowicz / IPN Wrocław

Odślonięcie tabliczki z nazwą skweu zostało zaplanowane na **6 maja 2024 roku**, czyli w 79. rocznicę kapitulacji Festung Breslau i wyzwolenia niemieckiego obozu pracy Burgweide.

Kamilla Jasińska
Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej
IPN we Wrocławiu